

CONCEPTUL DE EXTREMISM ȘI CARACTERISTICILE SALE ESENȚIALE

Cristina EJOV

La începutul secolului XXI, extremismul reprezintă prin sine nu numai o amenințare la adresa securității naționale a unor state aparte, dar și o problemă generală mondială. Lumea contemporană a desemnat în fața omenirii noi provocări și amenințări în formă de activizare a diferitelor forme de extremism. Atât sistemul mondial, în întregime, cât și regimurile politice naționale, în particular, nu au fost pregătite să ofere răspunsuri adecvate la acestea. Secretarul general al ONU Ban Ki-moon, în discursul său, la conferința internațională pe problemele rasismului din Geneva, a remarcat faptul că criza economică globală amenință comunitatea mondială cu răspândirea rasismului și xenofobiei. Este necesar ca lume să se lupte cu amenințarea escaladării intoleranței, inclusiv a antisemitismului și islamofobiei, trezirea urii cu utilizarea noilor tehnologii [2, p. 3].

Așa cum extremismul are o influență distructivă asupra dezvoltării societății, o sarcină actuală devine necesitatea cercetării esenței sale, elaborarea conceptului de „extremism” recunoscut mondial, deoarece este imposibilă o contracarare eficientă a acestui fenomen fără cunoașterea sa aprofundată. Este important de menționat că nu există nici o definiție general acceptată a noțiunii de extremism și că în mediul de experți este prezentă o comprehensiune diferită a acestui fenomen, iar discuții aprinse despre corectitudinea diagnosticării fenomenului dat apar constant.

Termenul de „extremism” (din latinescul *extremus* – extremă, ultimul) semnifică angajamentul de acceptare în politică și idei a opiniilor și acțiunilor extreme. Dacă fenomenul „extremismului” este cunoscut încă din cele mai vechi timpuri, atunci termenul de „extremism”, așa cum este prezentat, nu are istorie de multe secole. Odată cu jumătatea secolului XX, el este utilizat în presa politică din Anglia. În SUA, această noțiune a apărut în timpul războiului civil (1861-1865), iar în Franța – în timpul Primului Război Mondial (1914-1918) [5, p. 13].

În opinia cercetătorului rus A.Fridinskii, termenul în cauză a început să fie activ utilizat pentru desemnarea aderenților la ideile și acțiunile extremiste de la începutul secolului XX, care în acea perioadă erau considerați reprezentanții aripei de stânga a partidului „Congresul Național Indian”, fiind adepți consecvenți ai luptei pentru independența completă a Indiei [3].

Cercetătorii americani Dr.Peter T.Coleman, de la Universitatea din Columbia University, și Dr.Andrea Bartoli, de la Universitatea George Mason, consideră că extremismul este un fenomen foarte dificil de înțeles. Acest termen este cel mai simplu de determinat ca activitatea (convingeri, atitudini, sentimente, acțiuni, strategii) individului aflată departe de cele obișnuite. În situații de conflict, el se manifestă în calitate de forme rigide de participare în conflict. Cu toate acestea, determinarea activității, oamenilor și grupurilor ca „extremiste” și definirea conceptului constituie întotdeauna o problemă subiectivă și politică [1].

Cercetătorul rus I.Morozov, prin extremism, ca categorie cea mai generală, are în vedere tendința actorului (participantului activ al procesului) de a ocupa o poziție categorică în relația cu oponentul său, bazată pe promovarea intereselor sale, opiniilor, convingerilor, care nu presupun un compromis sau luarea în considerație a intereselor părții oponente [7, p. 22].

În opinia noastră, este cu succes realizată analiza determinărilor extremismului, efectuată de cercetătorul rus C.Vorontsov. Cercetătorul a identificat următoarele semne ale extremismului: prezența unei alte idei existențiale, decât cea care este realizată în statul și societatea în cauză; intoleranța față de adepții unor opinii politice, economice, etnice și profesionale diferite; realizarea obiectivelor extremiste prin încălcarea normelor juridice stabilite; publicitatea și masificarea diseminării opiniilor extremiste; justificarea ideologică de utilizare a violenței împotriva oricărei persoane ce nu împărtășește convingerile extremiștilor; predominarea modurilor emoționale de exprimare a ideilor extremiste; ignorarea demonstrativă a normelor și regulilor morale, acceptate în societate [3].

La mijlocul secolului XX, termenul de „extremism” era utilizat adesea de rând cu noțiunea de „terrorism”, de aceea apare necesitatea de a distinge aceste concepte. Terorismul (din latinescul *terror* – frică, groază) poate fi determinat ca „utilizarea violenței fondată ideologic, motivată sistematic, social și politic, sau amenințarea utilizării unei așa violențe prin intermediul căreia este realizată intimidarea persoanelor fizice și dirijarea comportamentului acestora într-o direcție favorabilă pentru teroriști și sunt atinse obiectivele urmărite de către acestea” [8, p. 11].

Distincția dintre extremism și terorism, în opinia noastră, cel mai clar a fost efectuată de către expertul rus G. Mirschi: extremismul și terorismul sunt fenomene foarte apropiate, deși nu există nici o legătură automată între ele;

dacă se vede că orice terorist este extremist, nu este corect de a presupune că orice extremist este terorist. Desigur, extremismul ca o determinare construită logic duce la justificarea terorii, dar nu neapărat ajunge la acest moment” [6, p. 68].

În opinia noastră, terorismul este o continuare și o dezvoltare ulterioară a extremismului. De obicei, terorismul este definit ca o formă radicală de extremism. O diferență principală între extremism și terorism este legată de viața umană. Atunci când un extremist de la amenințarea cu violența trece la uciderea cetățenilor civili nevinovați, el devine un terorist.

La determinarea fenomenului extremismului ar trebui să fie luate în considerare și definițiile juridice, elaborate la nivel național și internațional. O determinare juridică internațională a extremismului este oferită în art.1 pct. 3, pct.1, al Convenției de la Shanghai privind combaterea terorismului, separatismului și extremismului: „Extremismul este un act anumit, îndreptat la luarea cu forța a puterii, reținerea forțată a puterii, de asemenea, la schimbarea forțată a ordinii constituționale a statului, precum și atacarea violentă a securității publice, inclusiv organizarea, în scopurile sus-numite, a formațiunilor ilegale înarmate sau participarea în ele, și urmărite în ordine penală în corespundere cu legislația națională a părților” [9].

În 2005, Asamblarea parlamentară al Consiliului Europei (APCE) a definit acest termen în felul următor: „Extremismul constituie o așa formă de activitate politică, care direct sau indirect respinge principiile democrației parlamentare”. După cum este menționat în Recomandarea nr. 10705 a APCE, „problema extremismului este aceea că democrația ar trebui să ofere garanții maxime libertății de opinie, adunărilor și asocierilor, dar, în același timp, să se protejeze de forțele a căror ideologie neagă aceste principii” [10].

În Republica Moldova, Legea privind combaterea extremismului (activității extremiste) a fost adoptată la 21 februarie 2003 [4]. În conformitate cu articolul 1 al acestei legi, „extremismul constituie poziția, doctrina unor curente politice care, pe baza unor teorii radicale, idei sau opinii, tind să-și impună programul lor prin intermediul măsurilor violente și radicale.

Astfel, extremismul primește o dezvoltare destul de largă în procesele politice contemporane, nu este deloc întâmplător, mai ales, pentru țările care aleg o cale independentă de dezvoltare, așa cum sunt cele apărute în spațiul postsovietic. Răspândirea dispozițiilor extremiste devine tot mai naturală în condițiile nedezvoltării și slăbiciunii instituțiilor social-politice nou-create, care nu sunt capabile să asigure o dezvoltare socială și etnică eficientă și durabilă, și să realizeze așteptările general naționale și etnonaționale.

Referințe:

1. COLEMAN, P. *Addressing Extremism*. http://www.tc.columbia.edu/i/a/document/9386_WhitePaper_2_Extremism_030809.pdf.

2. БОРИСОВ, С. *Преступления экстремистской направленности: проблемы законодательства и правоприменения.* / Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2012. 47 с.
3. ВОРОНЦОВ, С. *Понятие экстремизма и его сущностные признаки.* <http://edu.tatar.ru/.../понятие%20экстремизма%20и%20его%20сущностные>
4. Закон Республики Молдова *О противодействии экстремистской деятельности* №54-XV от 21.02.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 56-58/245 din 28.03.2003; www.media-azi.md/.../Legea_privind_contracararea_activitatii_extremist...
5. КОРНИЛОВ, С. *Международные аспекты противодействия экстремизму/* Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2011. 25 с.
6. МИРСКИЙ, Г. Экстремизм, терроризм и внутренние конфликты в «третьем мире». В: *Мировая экономика и международные отношения.* 1988, № 8.
7. МОРОЗОВ, И. *Левый экстремизм как политический феномен второй половины XX — начала XXI веков: эволюция стратегии и тактики/* Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора политических наук. Саратов, 2010. 43 с.
8. ПЕТРИЩЕВ, В. *Заметки о терроризме.* Москва: УРСС, 2001. 288 с.
9. Шанхайская Конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом. <http://www.referent.ru/1/10927>
10. ЮДИЧЕВА С. *Понятие, сущность и признаки экстремистской деятельности в Российской Федерации.* <http://www.law-n-life.ru/arch/133/133-16.doc>